

Lapsissa tietoyhteiskunnan tulevaisuus – vaiko sittenkin toisin päin?

Marjatta Kangassalo & Juha Suoranta (toim.)

LASTEN TIETOYHTEISKUNTA.

Tampere: Tampere University Press 2001. 253 s.

Tampereen yliopistossa käynnistetyssä vuoden 2001 alussa Lapset ja tietoyhteiskunta -hanke. Käsillä oleva julkaisu perustuu tutkimushankkeen käynnistäneen seminaarin alustuksiin.

Kokoelman toimittajat nimeävät kirjan yhdeksi kantavaksi teemaksi lapsen kuulemisen häntä itseään koskevista asioista. Useimmiten lapsia ja lapsuutta koskevaa keskustelua käydään kirjaimellisesti lasten päiden yli, eikä poikkeusta tee tietoyhteiskuntaa koskeva keskustelu; päin vastoin siinä on yhteiskunnan toimijan, kansalaisen, ääni ja näkökulma jäänyt kauttaaltaan vähälle huomiolle. Se, että nostetaan esille kaikkein äännettöimpien ääni, saattaakin itse asiassa palvelu tehokkaimmalla mahdollisella tavalla kaikkien kansalaisten kannalta mielekkään tietoyhteiskunnan visioimista ja rakentamisesta.

Lasten tietoyhteiskunta -teoksen kuusitoista artikkelia on jaettu kolmen pääotsikon alle. Niistä ensimmäinen, *Mediakulttuurinen lapsuus*, kokoaa yhteen kirjoitukset, joissa tarkastellaan lapsuutta kulttuurissa, jossa media on jatkuvasti läsnä ja lasta mediakulttuurin kuluttajana. Useimmissa osion artikkeleista viitataan jo vuosikymmeniä käynnissä olleeseen ja viimeksi New Yorkin terrori-iskujen televisioituistoinnin vilkastuttamaan keskusteluun lapsen kyvystä selvitä medioituneessa maailmassa. Keskustelun vaiheisiin ja eri näkökulmiin paneutuu erityisesti Juha Suoranta monipuolisessa artikkelissaan *Cyberkids: lapset mediakulttuurin toimijoina*. Kirjan yleisen linjan mukaisesti kirjoituksessa ei pyritä antamaan valmiita vastauksia vaan herättämään aj-

tuksia ja kysymyksiä. Toimimaan rohkaisee, ellei peräti velvoita, Suorannan maalaisjärkinen toteamus: "Median viesteistä tulee neuvotella, tarkastella niitä kriittisesti ja pohtia yhdessä niiden merkitystä. Lapset (tai aikuiset) eivät pärjää arjessa ilman tukea ja turvaa, rajoja ja rakkautta tai ymmärrystä ja neuvoja."

Ensimmäisen osan kirjoituksia yhdistää myös mediakulttuurin lapselle tarjoaman mielihyvän ja koskettavuuden merkityksen pohdittaminen niin lapsen identiteetin rakentumisen kuin oppimisenkin kannalta. Sanalla sanoen on kysymys aivan perustavanlaatuisista asioista, joita tulisi käsitellä yhteiskunnallisessa keskustelussa yleensä ja tietoyhteiskuntastrategioita pohdittaessa erityisesti. Ymmärrys siitä, mitä ja miten lapsi median välityksellä oppii ja miten hän käyttää mediakulttuurin tuotteita identiteettinsä rakennusaineena on ensisijaisen tärkeää, kun mietitään millaisten arvojen mukaan lasta halutaan kasvattaa ja millaisen yhteiskunnan jäseneksi hänen halutaan kasvavan.

Kirjan toinen pääotsikko on *Lasten toimijuutta etsimässä*. Sen alle sijoitetuista neljästä artikkelista erityisen kiinnostava on Aino Ritala-Koskisen *Lasten haastattelu tutkijan haasteena*. Artikkelissaan Ritala-Koskinen esittää vakuuttavasti, miten lasten kuulemisen esteiden pidetyt argumentit lasten tiedon riittämättömyydestä ja epäluotettavuudesta ovat itse asiassa kestävämpiä: lapsi on oman elämänsä asiantuntija ja sellaisena häntä on kuunneltava ja kunnioitettava. Myös Hanna Lehtimäen, Heidi Keson ja Tarja Pietiläisen artikkelissa *Näkymättömät lapset tietoyhteiskuntastrategioissa* kirjaan rohkeasti niitä haasteita, joita moniääninen, lapsia kuuleva tieteen tekeminen tutkijoille asettaa. Kirjoitus löytyy kokoelman viimeisestä osiosta *Lapset tulevaisuuden tekijöinä*.

Vastauksia kirjan herättämiin kysymyksiin tarvitaan kipeästi ja nopeasti, sillä suomalaista tietoyhteiskuntaa suunnitellaan pääasiasias tieto- ja viestintätekniikan mukanaan tuomien mahdollisuuksien ja hyödyntämisen näkökulmasta, elinkeinoelämän ja viranomaisten

lähtökohdista, kuten niin kirjan johdannossa kuin päätösluvussa-kin tyyliä summataan. Ainakin mahdollisimman monen lasten kanssa työskentelevän soisi ottavan osaa keskusteluun vähintäänkin hiljaa mielessään. *Lasten tietoyhteiskunta* auttaa mainiosti pääsemään kiinni asian syrjästä.

EEVA-LIISA JOKELA

Kuvan vuoro?

Janne Seppänen:
KATSEEN VOIMA.
KOHTI VISUAALISTA
LUKUTAIDOA.

Tampere: Vastapaino 2001. 249 s.

Minna-Riitta Luukka,
Jaana Hujanen,
Antti Lokka, Tuija Modinos,
Sari Pietikäinen &
Annika Suoninen:
MEDIAT NUORTEN
ARJESSA.
13–19-VUOTIAIDEN
NUORTEN MEDIÄKÄYTÖN
VUOSITUHANNEN
VAIHTTESSA.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto,
soveltavan kielentutkimuksen
keskus 2001. 289 s.

Tulevaisuutta ennakoivassa keskustelussa on puhuttu uudesta kulttuurisesta murroksesta, "visuaalisesta käänteestä". Murroksen merkiksi on nostettu lisääntynyt kuvallisuus mm. uutisjournalismin kaltaisella perinteisesti tekstiorientoituneella alueella ja tietysti myös uusmedian kasvanut käyttö. Kuvien erityisestä tavasta representoida maailmaa, niiden suhteesta kieleen (kiertävätkö kuvissa esimerkiksi samat kulttuuriset ja kansalliset stereotyyppit kuin teksteissä?) sekä niiden emotionaalista, esteettisistä ja poliittisista vaikutuksista on kuitenkin ollut tarjolla vain pirstaleista tietoa.

Janne Seppäsen visuaaliseen lukutaitoon johdettava *Katseen voima* on siis kaivattu kirja. Se on myös ansiokas kirja tarkastelluksaan laajasti visuaalista maailmaa ja ihmistä tuon maailman keskellä, niin katsojana kuin katseen kohteena. *Katseen voiman* alaotsikko "Kohti visuaalista lukutaitoa"



arvioitu
joulukuun